

7. Strijd om ons luchtruim

Een der allereerst verschenen boeken over de strijd in de meidagen van 1940 was dit boek van S.H. Hoogterp majoor bij de Luchtmachtstaf. Deze majoor die de manschappen van de 13e batterij Lu.A. als 1e. luitenant ('39) hun eerste rapport bezorgde over aangetroffen slechte discipline. Een knap geschreven boek waaruit we ter completering enkele gedeelten overnemen en daar waar nodig in onze beschouwing, dieper op de materie willen ingaan.

Het voorwoord van dit boek werd door Luitenant-Generaal P.W. Best geschreven, een man met veel inzicht en verdienste voor de Luchtdoelartillerie. Hij geeft aan dat reeds tijdens de bezetting het manuscript over de verrichtingen klaar was, maar de Duitsers er niets voor voelde, dat dit werd uitgegeven, hetgeen waarschijnlijk gebaseerd was op de grote verliezen van de Duitse luchtvloot, en dat succes voor het grootste deel moest worden toegeschreven aan de Nederlandse Luchtdoelartillerie. Hij geeft aan dat midden in de snelle groei van het luchtdoelwapen de oorlog uitbrak, en werd het moeizaam gewrochte eensklaps aan de zwaarst denkbare vuurproef onderworpen, die hetzij met voldoening kon vastgesteld, - op zeer loffelijke wijze werd doorstaan. 500 Duitse vliegtuigen vernield en 1100 krijgsgevangenen (luchtvaartpersoneel) die naar Engeland werden afgevoerd, mogen als bewijs dienen. Niet mis te verstaan is het volgende. Het is goed, dat de thans geschreven geschiedenis van de luchtdoelartillerie zich niet beperkt tot de gebeurtenissen van 10 -15 mei 1940 doch ook omvat de voorafgaande ontwikkeling van dit voor 's lands weerbaarheid onmisbare orgaan. Immers daaruit blijkt opnieuw en overduidelijk, waartoe schromelijke verwaarlozing van de defensie tot aan het ogenblik waarop **de perikelen klaar voor ogen staan**” tenslotte leidt. Was het ten tijde dat deze historische woorden werden geschreven, tot op zekere hoogte nog mogelijk om met behulp van **kruit, lood en spade** te elfder ure achterstand in militaire weerbaarheid in te halen, bij moderne oorlogvoering kan hiervan geen sprake zijn. Het lijkt ons goed om de woorden, *kruit, lood en spade*, in dit verband eruit te lichten. Natuurlijk is het aanhalen van successen, en dat wat een voldoende of meer haalde, waarover het meest geschreven wordt. Daarnaast moet men ook durven stilstaan bij de feiten die geleid hebben tot het falen van datzelfde defensie-apparaat.

1. De spade had, indien daarmee eenmansgaten of loopgraven om de geschutsofstellingen en vuurleidingstoestellen waren gegraven kunnen voorkomen, dat vele manschappen niet waren gesneuveld of gewond.
2. Lood en kruit, onderdelen voor munitie waren in Nederland voldoende aanwezig. Projectielen en patronen waren, zie de verslagen daarover in dit boek, tijdens de gevechten niet voldoende aanwezig. Hiervoor dient een dikke onvoldoende. Voorbeeld daarvan is het verstrekken van 5 patronen voor geweer en karabijn, waarmee men kansloos is tegen de tot de nek toe gewapende tegenstanders.

Men moet zich toch blijven afvragen, waarom officieren die de Hogere Krijgsschool hebben doorlopen, tegen bedoelde maatregel, geen zwaar protest hebben laten horen. Indien men het overzicht ziet waarin de benodigde vuurmonden en personeel zijn aangegeven die per 1 november 1941 beschikbaar diende te zijn, dan was aan vuurmonden slechts 40% en personeel 33 % op 1 mei 1940 aanwezig. Het boek gaat op blz. 15 en 16 in, op de irritatie die moet zijn opgetreden bij de Duitsers, omdat hun optreden om den Haag te veroveren niet tot het gewenste succes had geleid. Zij waren zo getergd dat Rotterdam daarom voor een groot deel werd verwoest. Dat dit kon worden uitgevoerd werd mogelijk door het ontbreken van voldoende luchtverdediging in en nabij de havenstad Rotterdam.

Eerste hoofdstuk

Het debakel van onze luchtverdediging in september 1938 en die onze luchtdoelartillerie in het bijzonder

Uitgebreid wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de totale onmacht. Indien op dat moment de oorlog zou zijn uitgebroken, hadden we een bedroevend aantal vuurmonden van moderne - en een nog bedroevender aantal oude vuurmonden ter beschikking. Er was een gedecentraliseerd stelsel van Luchtverdediging. En een schreeuwend geldgebrek, materieel stelde we niets voor; er staat... Tot het jaar 1935 bestond de bewapening van onze luchtdoelartillerie uit verouderde vestingkanonnen, gedomonteerd uit de voormalige Stelling uit Amsterdam, en zo goed en kwaad als dat mogelijk was omgebouwd tot luchtdoelgeschut. Dit materieel was aangevuld met enige marinevuurmonden en drie Engelse kanonnen uit 1918. De waarde van dit oude geschut werd in 1939 vastgelegd in een beschikking van de Minister van defensie, waarin deze bepaalde, dat de betrokken kanonnen weliswaar niet in staat konden worden geacht een vliegtuig neer te schieten, doch dat zij desalniettemin in de bewapening moesten blijven gehandhaafd, omdat de vijand door het vuur ervan de indruk zou kunnen krijgen dat hij

beschoten werd en er toe zou kunnen worden gebracht om van zijn voornemen aan te vallen zou afzien.

Behalve deze “indrukwekkende” kanonnen waren er ook luchtdoelmitrailleurs. Dit waren zware infanteriemitrailleurs, die in 1918 door de Duitse troepen, welke over Limburgs grondgebied huiswaarts trokken, bij onze grensposten waren achtergelaten en door ons van een hoge drievoetaffuit waren voorzien alsmede een kringkorrel voor het schieten op luchtdoelen. Door hun vier jaren frontdienst waren deze wapens zodanig versleten, dat het veelal als een kunststuk gold om hen “aan de gang te krijgen” De personeelsvoorziening was door middel van een negatieve selectie beneden peil. De animo om bij de luchtdoel te dienen placht bij officieren en onderofficieren van dit wapen gering te zijn, omdat de luchtdoelartillerie niet “bereden” was en de dienst erbij velen een felle afkeer inboezemde. Enorm was het nadeel, dat de negatieve personeelspolitiek onze luchtdoelartillerie berokkende. Door het korps te wijzigen in twee regimenten, bleek de personeelsbasis veel te smal te zijn.

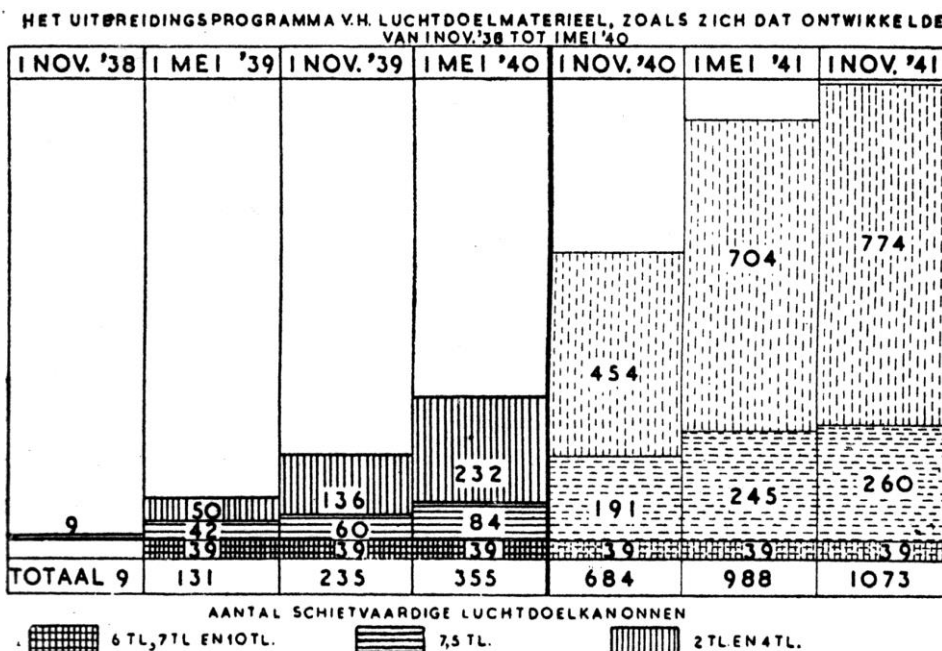
Tweede hoofdstuk

Het materieel

Ook in dit hoofdstuk komt duidelijk tot uiting wat er in de jaren voor het uitbreken van de oorlog fout liep. Onbegrijpelijk dat b.v. het uitvallen van een hoofdingenieur, productie en ontwikkeling kwam stil te staan. Ook voor ruim 33.000 granaten waren geen buizen aanwezig, bleven derhalve in de magazijnen.

Hieronder de ontwikkeling van bewapening en personeel van 1/11 1938 tot 1/11 1941.

De aangegeven afbeelding laat duidelijk zien hoe kwetsbaar de positie was tot begin 1940. Een moeilijkheid was dat in de eindfase z.g., vreemd geschut, werd ingezet waarbij, uitwisseling van onderdelen moeilijkheden opleverde en bedienaars opleiden vertragend werkte. De bewapening was een staalkaart geworden van 10 verschillende fabrikaten geschut, 7 typen vuurleidings-toestellen en 5 soorten afstands-hoogtemeters. De doctrine voor het gevecht. (blz. 60 v.h. boek) Het gedeelte dat behandelt, de order aan allen om aan de stukken te blijven ook al zou dat de dood tot gevolg hebben. Dekking zoeken zou tegen deze order indruisen. De oud-leden van de 13e bt. Lu.A. menen namens de gevallen kameraden een vernietigend oordeel te mogen uitspreken, tegen die ingestelde order.

Hoe kun je tot het weglaten van uitgebreide dekkingen bij geschutsstellingen spreken, als je niet tegelijk zorgt dat de batterij de middelen heeft om op elke aanvlieghoogte zich te kunnen verdedigen.

Derde hoofdstuk

In dit hoofdstuk heeft de schrijver het over “de batterij- en compagnies commandanten zijn ieder voor zich KONING in hun domein”. Na alles wat uw schrijver heeft ervaren uit verslagen en rapporten zo ook de gesprekken met vele militairen over de beleving van de oorlogsdagen, kan over dat koningschap grote twijfel bestaan. Het verstrekken van 5 patronen per karabijn / geweer, te weinig munitie bij de stukken, kanonnen / mitrailleurs die niet of nauwelijks werkten, vuurleidingstoestellen welke niet uitwisselbaar waren toen enkele kanonnen van de 13e naar de 14e werden overgebracht, het ontbreken van een reserve elektrische kabel voor het 3e stuk te Moerdijk waardoor 1/3e van de vuurkracht ontbrak. **MOET MEN ZICH DAN KONING IN ZIJN DOMEIN VOELLEN?**

In dit hoofdstuk staat, dat 2/3e van de Duitse luchtvloot aan onze oostgrens lag, waarvan 2400 operatief gereed. Transportvliegtuigen vol met paratroepen, uitgerust met honderden patronen en handgranaten. Dit weten kan nooit een gevoel geven, koning zijn in eigen domein. In vele oorlogen hebben listen een rol gespeeld, de Duitsers hebben de Nederlandse legerleiding behoorlijk misleid. In de jaren voor de aanval is spionage, op

grote hoogte batterijen fotograferen DE voorbereiding geweest voor de aanvalsgolven uit het westen vanuit zee en de bombardementen op lage hoogte. Het is zelfs zo en we volgen hier een passage uit het boek.

Behalve op de algemene wetenschap dat met alle eventualiteiten rekening moet worden gehouden, kan de commandant van de luchtverdediging voor de beoordeling van de toestand van het ogenblik alleen teruggrijpen op de berichten van de luchtwachtdienst. Deze berichten spreken een duidelijke taal: de Duitse luchtvloot is op weg naar E n g e l a n d ! ! Dus werden onze vliegtuigen op de grond gehouden en zijn er vele vernield bij de eerste aanval.

Op het eerste blad hebben we het verbod om dekking aan te brengen aangehaald met de gevolgen daarvan. Terwijl in eerste instantie alle lucht-doelactiviteiten waren ondergebracht bij Commando Luchtverdediging, werd toch weer een splitsing gemaakt voor verschillende sectoren. Wat lezen we nu op blz. 90 in het boek:

... dat bij de 10e batterij niet vallende onder hetzelfde commando als die rond DEN HAAG, ... WEL DEKKINGSMATERIAAL WAS AANGEBRACHT. HETZELFDE GEBEURDE BIJ DE 15E BATTERIJ (zie blz. 112).

Hoe moet de militair zich voelen, gediend te hebben bij commandanten die geen verweer hebben aangetekend tegen de onzinnige voorschriften?

Op blz. 76 en 86 is beschreven het bombardement op de van Alkemade Kazerne. 14 Kanonnen 2 en 4 tl staan in de nabijheid opgesteld, ze staan allen aan de oost- west- en zuidkant van de kazerne. Omdat de Haagse waterleiding er belang bij had dat er geen batterijopstelling werd geplaatst, viel de Duitse luchtmacht van de noordelijke zijde aan en weten de bommen ongehinderd op de van Alkemade Kazerne te werpen. 80 Manschappen sneuvelen, 150 gewonden en 200 paarden zijn het slachtoffer.

Later in 1941 t/m 1944 werden wel enorme bunkers en militaire verdedigingen aangebracht. De Haagse waterleiding kon TOEN geen bezwaar maken.

Tot nu toe heeft de vijand geopereerd op 1300m en hoger. Zowel de luchtdemonstratie boven de residentie als de eerste aanval op Ypenburg zijn afgeslagen door het gezamenlijk ingrijpen van welhaast al onze bij Den Haag opgestelde lichte en zware luchtdeelkanonnen. Thans gaat de vijand er toe over om aan te vallen op geringe hoogte. Het geschut van 7,5 tl. wordt hierdoor uitgeschakeld, want de vuurleiding daarvan is niet in staat om te

functioneren tegen doelen in de lagere luchtlagen. In Den Haag zelf vormen in dit stadium de kazernes het aanvalsobject voor de vijand. Twee bommenwerpers, op enige afstand gevolgd door nog een derde, vliegen uit de richting van zee op 100 m hoogte aan op het kazernecomplex aan de Van Alkemadelaan.

Dit complex wordt verdedigd door:

151 Bt Lua (4 tl.)	Golfclubterrein
1e Pel v. 1e C.Lu.Mitr. (2 tl.)	Klein Zwitserland
2e Pel v. 1e C.Lu.Mitr. (2 tl.)	H.V.V. terrein
4e Pel. Vrijw. Luchtafw. (2tl.)	Tapijtweg

Niet minder dan 14 kanonnen van 4 en 2 tl. staan hier in stelling! En toch is deze verdediging waardeloos, want de batterijen en pelotons staan alleen aan de oost- west- en zuidzijde van de kazernes opgesteld. Gedurende de mobilisatie is het verboden geweest om geschut te plaatsen aan de noordzijde, omdat zich hier de duinen van de Haagse Waterleiding bevinden en de belangen daarvan niet mogen worden geschaad!

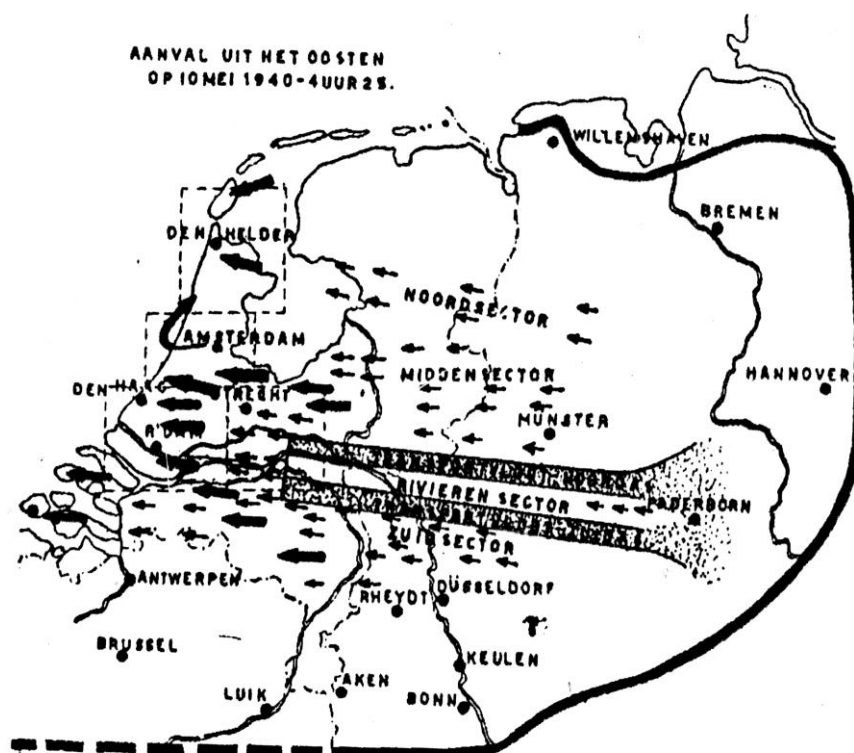
Van deze omstandigheid maakt de vijand gebruik! Zijn bommenwerpers scheren uit pal noordelijke richting over de duinen van Meyendel en weten ongehinderd en met uiterste precisie hun bommen te werpen op de vol met troepen belegde kazernegebouwen.

Inmiddels is de luchtactiviteit boven en rond den Haag ca. kwart over vier op een andere vlieghoogte komen te liggen en wordt geopereerd op 1300 meter en hoger. De eerste aanvallen op den Haag en Ypenburg zijn met succes afgeslagen door welhaast alle kanonnen van de lichte - en zware artillerie.

Enorm is het luchtoffensief, dat de 2e Duitse luchtvloot boven Nederland ontketent, met het doel volledige en ongestoorde heerschappij in de lucht boven ons vaderland. Daartoe moeten onze luchtstrijdkrachten op de grond en in de lucht worden vernietigd en hun grondinstallaties vernield.

Maar er is nog een tweede opdracht. Deze luidt, dat de luchtdoelartillerie en de bewakingstroepen bij de Moerdijkbruggen en bij de vliegvelden, Ypenburg en Valkenburg buiten gevecht moeten worden gesteld. De tijd, welke de vijand voor deze acties heeft uitgetrokken, bedraagt rond 45 minuten en omvat het tijdvak van 3 uur 55 tot 4 uur 40. Dit wil niet zeggen, dat de Duitse actie daarna eindigt. De bombardementen en beschietingen gaan ook na die tijd onverminderd voort. Eerst kwamen de aanvallen uit westelijke richting.

Om 4 uur 25 barst de stroom bombardementen en beschietingen los vanuit het oosten aanvliegende luchteskaders. Het lijkt een eindeloze estafette. Het kaartje bij de hier afgedrukte tekst geeft duidelijk aan met welk een geweld men te maken kreeg in een paar uur tijd. In de uitvoering van de operaties lag duidelijk de wetenschap opgesloten waar onze batterijen en pelotons hun stellingen hadden. Daarnaast staat eveneens vast dat de sterkte van het aantal vuurmonden bij verkenning was vastgesteld.

Een uitvoerig verslag over wat bij de 13e batterij in de vroege morgen van de 10e mei plaatsvond is bij de oorlogservaring 13e bt. en ook het oorlogsverslag van kolonel b.d. Molenaar te vinden.

Dit was een beknopt overzicht uit het boek "STRIJD OM ONS LUCHT-RUIM".

Wij menen dat de heer Hoogterp duidelijk is over de goede inzet van de Nederlandse militairen, maar tevens het falen met voorbeelden waarom en waardoor aan de kaak stelt.

Het bewijs is geleverd dat batterijen alleen uitgerust met 7.5 tL vuurmonden en twee stokoude mitrailleurs geen partij is bij aanvliegende

vliegtuigen op lagere luchtlagen. Zeer duidelijk is zijn afkeuring over de maatregel dat geen dekking mocht worden aangebracht en dekking te gaan. De vijand land op de volgende plaatsen:
Voor de 13e bt. is fnuikend geweest het bijna totaal uitvallen van de mitr. pelotons op Ypenburg, alwaar in disorde een veiliger plaats werd opgezocht.

Vierde hoofdstuk

Luchtlanding

Om 4.40 uur bereiken de eerste transportvliegtuigen het gebied van Dordrecht en de Moerdijk. De vliegtuigen dalen tot ong. 100 meter, valschermtroepen hebben hierdoor minder kans getroffen te worden. Het aantal luchtdoelwapens is echter te klein en hun vuurvolumen te gering om de landingsvloot te kunnen tegenhouden of te vernielen. Bij Moerdijk en Dordrecht boekt de luchtverdediging vrijwel geen enkel resultaat. Het aantal vliegtuigen die getroffen worden bij Rotterdam is te verwaarlozen.

1 bataljon parachutisten, N. en Z. van de Moerdijkbruggen
1 bataljon parachutisten, bij Dordrecht en Z daarvan
1 bataljon parachutisten, bij Waalhaven en in Rotterdam Z.
1 compagnie infanterie, in watervliegtuigen op de Maas
1 bataljon parachutisten, bij vliegveld Ypenburg
1 compagnie parachutisten, verdeeld over Valkenburg en Ockenburg.

Deze troepen hebben de opdracht om de bruggen in de uit Brabant naar Rotterdam en het hart van de Vesting Holland voerende opmarsweg te overmeesteren en de vliegvelden bij Rotterdam en Den Haag in Duits bezit te brengen.

Het kaartje laat zien hoe goed voorbereid de aanvalssectoren waren bestudeerd, de luchtschendingen tijdens de mobilisatie, hebben plaatsbepaling maar ook geschutstype van iedere stelling vastgelegd, waaruit het Duitse opperbevel duidelijk werd dat kwetsbaarheid van de batterijen uitgerust met geschut 7½ tL, geen steun kon worden gegeven bij aanvallen vanuit lage luchthoogten.

De majoor Hoogkerk heeft in zijn boek vele gevechtsstellingen beschreven, het is jammer dat het boek niet meer bij de boekhandel of uitgever te krijgen is. Ook de 13e batterij is zeer juist weergegeven en wijkt in feite niet veel af, van het verhaal door de manschappen van de 13e batterij samengesteld.

Het boek “Strijd om ons luchtruim” kreeg in 1993 weer de aandacht die het verdient.

Op 10 april 1979 werd de naam van de M.O.K. kazerne gewijzigd in Korporaal van Oudheusden kazerne. De commandant van die kazerne, de luitenant kolonel Snoeks had in 1993 een gesprek met kolonel J. van Ballegooij. Tijdens dit gesprek vertelde overste Snoeks, dat een speciale plaats in het museum van de kazerne zou worden ingericht over korp. van Oudheusden (registratief ingedeeld bij het Regiment Geneeskundige Troepen), gaf daarbij aan moeite te hebben met het verkrijgen van het boek “ Strijd om ons luchtruim.”, waarin het optreden van Van Oudheusden in de oorlogsdagen bij de 13e. Bt Lu.A. uitmuntend werd weergegeven. De kolonel beloofde hem na te zullen gaan waar een exemplaar kon worden verkregen. Persoonlijk ging hij erop uit naar jaarmarkten en vlooiemarkt en zowaar hij wist beslag te leggen op twee exemplaren.

Als Korpscommandant deed hij uitnodigingen uitgaan voor een bijeenkomst in de Kazerne in Hollandse Rading, op 20 december 1993. Uitgenodigd waren een groep van de in 1993 dienende Luchtdeelartilleristen van de 13e Brigade, een kleine groep oud-strijders van de voormalige 13e bt. 1940, die met van Oudheusden gediend hadden, een afgevaardigde van het Lu.A. Museum, officier en kader van de van Oudheusden kazerne.

Na de ontvangst en het welkomswoord door de Regimentscommandant, overhandigde de Kolonel J. v. Ballegooij het boek “ Strijd om ons Luchtruim” aan de lt. Kol. Snoeks nadat hij, uit dit boek een overzicht van handelingen van de korp. Van. Oudheusden voorlas.

Na de overhandiging werd door oud-strijder Dresens een kort overzicht gegeven hoe het gebeurde van 10 mei 1940 was blijven voortleven in hun groep en de waardering uitsprak dat het gebeurde kon blijven bewaard, door de plaats die het kreeg in het regimentsmuseum. Tot slot werd een bezoek gebracht aan het bijzonder ingerichte museum.

Het boek staat vol met conclusie vele zaken die in het bijzonder de legerleiding zich moet aantrekken.

Zo noemen we nog even, de 7½ tL en 4 tL. waren niet snel genoeg wendbaar, waardoor de invliegende jagers en bommenwerpers niet konden worden gevolgd.

Een zeer treffend geval uit dit boek:

13 Mei 1940 wordt het 1e pel. met 2 tL vuurmonden, van de 9e comp. lu. Mitr. aangevallen in de omgeving van Culemborg reeds enkele malen werden ze die dag aangevallen. Maar ‘s avonds om 19 uur hoort men opnieuw motorgeronk te zien valt er nog niets, want het geluid komt uit de richting van de bosrand en die belemmert ernstig het uitzicht. Daar..... plotseling klinkt een gegier en een donderend lawaai, terwijl de lucht eensklaps wordt verduisterd door een blauwzwarte walm...

Er zijn bommen afgeworpen! Over het peloton stormt, op minder dan 20 m. hoogte, een vliegtuig. Het mitrailleur en de kogels slaan links en rechts in de grond. De kanonnen van 2 tL en de luchtdoelmitrailleur schieten uit alle macht, maar de vijand is in een oogwenk voorbij en buiten bereik. Gelukkig blijkt niemand van het peloton te zijn getroffen. Er zijn 6 bommen gevallen, waarvan de dichtstbijzijnde is ingeslagen op 150 m. afstand. Het vliegtuig heeft de opstellingsplaats blijkbaar goed verkend, want de bommen zijn afgeworpen op een moment, waarop de vlieger wel de rand van het bos, maar nog niet het peloton zelf heeft kunnen waarnemen. Ieder beseft dat de Duitser elk ogenblik kan terugkomen.

Allen gaan dan ook koortsachtig te werk om de leeggeschoten patroonhouders van 2 tL opnieuw te vullen. De soldaat Bronkhorst, wiens mitrailleur defect is geraakt en niet zo gauw valt te herstellen, holt toe om mee te helpen. Reeds is het vliegtuig in de verte gedraaid en komt terug, recht op het peloton af. Het vliegt nu hoger en de kanonnen van 2 tL openen het vuur. De afstand is 500 meter geworden, uit het toestel ziet men bommen vallen, de kanonnen ratelen als nooit tevoren en schieten doorlopend.

Op het laatste moment treft een van de granaatbundels de rechtervleugel, vlak bij de romp, en meteen schiet een enorme steekvlam naar buiten. Maar op hetzelfde ogenblik slaan **óók** de eerste bommen in... midden in het peloton..... een hel breekt los.

De eerste seconden heerst er een pikzwarte duisternis en valt er niets meer te onderscheiden. In de hoofden warrelt slechts één gedachte, n.l. dat het gehele peloton niet anders dan dood kan zijn. Langzamerhand begint de rook op te trekken. Tussen de vuurmonden gaapt een bomkrater waaruit een massa aarde omhoog is geworpen. In het gras van het weiland ligt Bronkhorst. Deze is zwaar getroffen door bomscherven. De stille, maar flinke en ijverige kerel sterft later tijdens het transport naar het ziekenhuis. Ook de kanonnier Gras is getroffen, maar die brengt het er levend af. Uit een hoop aarde, vlak bij de bomtrechter, kruipen 5 man tevoorschijn, die allen wonder boven wonder ongedeerd blijken te zijn. **Zij zijn neergevallen achter een van de aarden walletjes en danken alleen daaraan hun wonderbaarlijk behoud.**

Op 14 mei om 18.00 uur flitst door de telefoonaders van onze luchtverdediging het bevel, dat het vuren moet worden gestaakt en dat onmiddellijk moet worden overgegaan tot het vernielen van de kanonnen en instrumenten. Wij zijn aan het einde gekomen van onze militaire weerstand in Nederland met uitzondering van Zeeland. We leggen de wapens neer, omdat onze strategische toestand op de grond praktisch geen hoop meer geeft en omdat een verder verzet tegen de Duitse luchtmacht gelijk staat met een totale vernietiging van het Nederlandse volk. Een schok gaat door de

gelederen, gevolgd door een golf van ontroering die onbeschrijflijk is. Men werpt de wapens weg. De zin van alles lijkt verloren.

Het is rustig geworden in het luchtruim. Het geronk dat daar zovele dagen heeft geklonken, is weggestorven en heeft plaats gemaakt voor een onwezenlijke stilte. De batterijen en pelotons in de Hollandse polders zijn tot zwijgen gebracht. Zij hebben hun strijd gestreden.

Vele commandanten en manschappen hebben ook hun laatste opdracht - welke op Duits bevel weldra weer moest worden ingetrokken- nog ten uitvoer gebracht, n.l. die van het vernielen van het materieel. De hoogtemeters staan geknakt, met mokers doormidden geslagen. De vuurleidingstoestellen zijn tot holle doodshoofden geworden, beroofd van hun kijkers en wijzerschalen en met grote donkere gaten, waar zich eens hun mechanisch brein bevond chaos van kapotgeslagen wapens, instrumenten en munitie ligt verspreid over de stellingterreinen. Wat eens onze trots, ons schitterend kostbaar materieel, is in enkele ogenblikken tijd verworpen tot een hoop oud roest. De kanonnen staan -gehavend- niet meer omhoog gericht.

Maar op geschutslopen blijft- in het staal gebeiteld- zichtbaar:

“ Het Vaderlandt getrouwe...

Je Maintiendrai.”

Het op 10 mei in de Tedingerbroekpolder neergeschoten vliegtuig van de Duitse luchtmacht

